

ZARF TAMLAMASI

Süleyman EFENDİOĞLU*

Özet

Türkçede zarflar, sadece fiilleri değil, sıfatları ve zarfları da niteleyebilen yardımcı sözcüklerdir. Böylece zarflar; isim soylu olan sıfat ya da zarfların belirteçleri olduklarında aynı sıfatlar gibi tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde bir sözcük grubu yani “tamlama grubu” oluşturabilmektedirler. Bu makalede (zarf+sıfat), (zarf+zarf) şeklindeki tamlama grubu dikkatlere sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: zarf, sıfat, tamlama, sözcük grubu, zarf tamlaması.

Abstract

In Turkish adverbs are auxiliary words that qualify/quantify not only verbs but also adjectives and adverbs. Thus adverbs can form a word group like adjectives, in a determinative and determined manner, namely “determinative group” when they become a determinant of noun based adjectives or adverbs. Here in this article (adverb+adjective), (adverb+adverb), “determinative group” is represented.

Key words: adverb, determinative group, word group, adverb determinative.



Bilindiği üzere zarflar (belirteçler); fiillerin, sıfatların ya da zarfların anlamlarını çeşitli yönlerden belirten niteleme/niceleme görevli sözcüklerdir. Zarflar görev yönüyle sıfatlara oldukça benzerler. Çünkü sıfatlar da zarflar da esasen birtakım sözcüklerin özelliklerini bildiren açıklayıcı, yardımcı anlamlı dil öğeleridir. Bu itibarla zarflar; sıfatlar, zarflar ve fiillerle tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde bir çeşit sözcük grubu oluşturan sözcüklerdir. Örnek olarak, “Ahmet iyi çalıştı”, “Ayşe güzel konuşuyor”, “Yaşlılar yavaş yürür” “Çok kötü kokuyor”, “En hızlı araba budur” cümlelerinde *iyi, güzel, yavaş, çok, en* söz-

* Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

cükleri zarftır ve sırayla *çalışmak, konuşmak, yürümek, kötü, hızlı* sözcüklerinin niteleyicisi durumunda tamlama oluşturmuşlardır: *iyi çalış-, güzel konuş-, yavaş yürü-, çok kötü, en hızlı*. Fakat geleneksel dil bilgisi anlayışıyla kaleme alınan eserlerde fiilleri ya da fiilimsileri belirten zarflar, cümlenin bir ögesi olarak düşünüldüğünden “tümleç (zarf tümleci)” olarak kabul edilmişlerdir. Çünkü fiiller cümle içinde daima yargı bildiren ögeyi yani yüklemi (predicate) oluşturmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında fiilleri niteleyen zarfların, belirttikleri fiille tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde herhangi bir sözcük grubu oluşturmadığı sadece “tümleç-yüklem” ilişkisi içinde bulunduğu söylenebilir. Ancak bu da tartışmalıdır. Öyle ki bugün cümle çözümlemelerinde şekli değil de işlevi dikkate alan birçok araştırmacı cümle içinde neyin “sözlüksel” neyin “söz dizimsel”; yani neyin zarf, neyin tümleç olacağı konusunda oldukça farklı düşünmektedir. Örneğin *Dr. Cengiz ALYILMAZ, Dr. Muhsine BÖREKÇİ, Dr. Semra ALYILMAZ, Dr. Muharrem DAŞDEMİR, Dr. Funda KARA* yaptıkları doktora çalışmalarının “*Kavramların İşaretlenmesi, Kavram ilişkileri, Cümle*” bölümlerinde *zarf - tümleç* kavramlarını genel/belirsiz niteleyiciler, özel/belirli niteleyiciler şeklinde birbirinden tamamen ayırmaktadırlar: Alyılmaz 1994: 19-257; Börekçi 1994: 44-278; Alyılmaz 2002: 189-299; Daşdemir 2000: 45-234; Kara 2001: 61-405. Bu ayırımla ilgili olarak *Dr. Muharrem DAŞDEMİR*’in ve *Dr. Funda KARA*’nın şu ifadelerini örnek olarak almayı uygun buluyoruz:

“*Zarf bir eylemi, sıfatı ya da başka bir belirteç ya da belirteç öbeğini nitelemeye yarayan bir söz bölüğüdür. Bu bakımdan zarflar tümleçlerle paralellik gösterir. Yani tümleçler de birer zarftır. Ancak biz zarf terimiyle eylemi sıfatı veya başka bir zarfı niteleyen belirsiz isimleri; tümleç terimiyle de yüklem fiilini çeşitli bakımlardan belirten belirtili isimleri kast ediyoruz.*” (Daşdemir 1995: 40).

“*Zarflar zaman zaman tümleçlerle karışabilmektedir. İkisi arasındaki en önemli fark, tümleçlerin özel belirleyici, zarfların ise genel niteleyici olmasıdır. İfadenin özel veya genel oluşu da bağlama göre şekillenir.*” (Kara 2001: 141)

Bu mantıkla fiili çeşitli yönlerden niteleyen genel anlamlı dil öğeleri “zarf”, fiille arasında geçici anlam ilişkisi bulunan ve fiilin sadece özel belirleyicisi olan dil öğeleri ise “tümleç” olarak değerlendirilmektedir. Böylece zarflar bağlı oldukları fiille sürekli bir anlam ilişkisi kurmakta ve *zarf-fiil tamlaması* şeklinde bir çeşit fiil deyimini oluşturmaktadır. Örnek: *hızlı koş-, gelişigüzel*

otur-, *aniden ayrıl-*, *baygın baygın bak-*, *buram buram terle-*, *yukarı çık-* gibi.¹ Ancak bu konu makalenin sınırlarını aşacağından ayrıca incelenmeye değerdir.

Yukarıda da belirtildiği üzere zarflar, sadece fiilleri değil, sıfatları ya da zarfları da nitelemektedir. İşte bu durumda zarflar kendileri gibi isim soylu olan sıfat ya da zarfların belirteçleri olduklarında tıpkı sıfatlar gibi tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde bir sözcük grubu yani “tamlama grubu” oluşturmaktadırlar. Örnek olarak “*hızlı koşuyor, çok hızlı koşuyor, güzel çocuk, pek güzel çocuk, eski elbise, en eski elbise, büyük dere, daha büyük dere, iyi görüyor, oldukça iyi görüyor*” cümlelerinde sırasıyla **çok**, **pek**, **en**, **daha**, **oldukça** sözcükleri kendilerinden sonraki sıfatları ya da zarfları niteleyerek birer tamlama grubu “*zarf tamlaması*” oluşturmuşlardır:

“*çok hızlı (z) / koşuyor (f)*” → **çok (z) / hızlı (z): zarf tamlaması**

“*pek güzel (s) / çocuk (i)*” → **pek (z) / güzel (s): zarf tamlaması**

“*en eski (s) / elbise (i)*” → **en (z) / eski (s): zarf tamlaması**

“*daha büyük (s) / dere (i)*” → **daha (z) / büyük (s): zarf tamlaması**

“*oldukça iyi (z) / görüyor (f)*” → **oldukça (z) / iyi (z): zarf tamlaması**

Yukarıdaki örneklerde de açıkça görüldüğü üzere zarflar, sıfatları veya kendi türünden sözcükleri (zarfları) nitelediklerinde, isim tamlamaları veya sıfat tamlamaları gibi bir sözcük grubu (tamlama grubu) oluşturmaktadır. İki ayrı ismin tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde bir araya gelerek oluşturdukları tamlamaya “*isim tamlaması*”; bir sıfatla bir ismin tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde meydana getirdikleri tamlamaya “*sıfat tamlaması*” denildiğine göre bir zarfla bir sıfatın veya bir başka zarfın tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde meydana getirdikleri sözcük grubuna da aynı mantıkla “*zarf tamlaması*” denilmesi gerekir. Ancak ne yazık ki şu ana kadar yazılmış olan önemli dil bilgisi kitaplarında ya bu konu görmezlikten gelinmiş ya da yüzeysel bilgilerle geçiştirilmiş olduğundan literatürümüze böyle bir terim yerleşmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığının ilk ve orta öğretim müfredatında da böyle bir terim yoktur. Mevcut dil bilgisi veya dil bilim terimleri sözlüklerinde de konuyla ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Oysa bundan 26 yıl önce *Dr. Efrasiyap GEMALMAZ* hazırladığı doçentlik tezinde “**zarf tamlaması**” terimini kullanmıştır: “*Gövde hâlinde lügat morfemi teşkil etmenin diğer bir yolu da kök veya köken veya gövde hâlindeki*

¹ Bu konuda ayrıca *Cengiz ALYILMAZ*’ın “*Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine*” adlı makalesine de bakılabilir. (Alyılmaz 2003: 148-156)

lügat morfemlerini yine müstakil bir kavramı işaret etmek üzere birleştirmek- tir. Bu birleştirme isim, sıfat, zarf, fiil tamlamaları şeklinde (Misal: hanım + el+i; kara + biber; güç + gel-; akıl + et-) olabileceği gibi...” (Gemalmaz 1982: 118). GEMALMAZ, bu yayından yedi yıl sonra “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar” başlıklı makalesinde ise **zarf tamlaması** terimini **zarf-sıfat tamlaması**, **zarf-zarf tamlaması**, **zarf-fiil tamlaması** şeklinde üçe ayırmış ve örneklerle derin yapısını da izah etmiştir. (Gemalmaz 1989: 23-24).

Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ’dan sonra Türkçe’nin farklı dönemlerine ait metinleri tez ve makalelerine konu eden öğrencileri Dr. Cengiz ALYILMAZ, Dr. Muhsine BÖREKÇİ, Dr. Muharrem DAŞDEMİR, Dr. Funda KARA, Dr. Semra ALYILMAZ vd. eserlerinde **zarf tamlaması** terimine yer vermişlerdir.

“Zarf + Fiilden Kurulu Tamlamalar: Bu tür tamlamalar olumlu ve olumsuz, geçişli veya geçişsiz, fiil kök, köken ve gövdelerinin, nasıllık-nicelik, azlık-çokluk, zaman vs. zarflarıyla birlikte kurdukları genel anlamlı tamlamalardır. Bu türden tamlamalara yazıtlarda oldukça fazla rastlanır: **kiçig tegme-:** az ulaşma-, az (da) ulaşma-, **öküş ök ölür-:** hep öldür-, çok öldür-, **edgüti eşid-:** iyice işit-, **tün udıma-:** gece uyuma-, **küntüz olurma-:** gündüz oturma-” (Alyılmaz 1994: 21-22).

“Zarf - Fiil Tamlaması Biçimindeki Gövdeler: Zarflar, fiilleri, sıfatları, fiilimsileri ve başka zarfları niteleyen, bazen de belirten kelimelerdir: pek âlâ bil-, başsız kal-, kademe kademe yürü-, iyi gitme-, memnun görün-, mazur görülebil-, derhal ihtisas et-, çok çalış-, geri kalma-, ileri sür-, ileri varma-” (Börekçi 1994: 95-96).

“Zarf-fiil tamlaması şeklinde oluşan fiil gövdeleri: Zarf, fiilleri, sıfatları, başka zarf veya zarf öbeklerini niteleyen kelime türüdür. Bu bakımdan zarflarla tümleçler birbirine benzer. Ancak bu çalışmada zarf terimiyle yukarıdaki tanıma uyan belirsiz isimler, tümleçle belirli isimler kastedilmiştir. Dedem Korkut Kitabı’nda **zarf + fiil tamlamaları** oldukça çeşitlilik gösterir: girü dön-, çok sevin-, katı kakı-, eyü di-, iklim iklim ara-, kas kas gül-, haman tışarı eyle-, öndin dep-...” (Daşdemir 2000: 86-87).

“Zarf + fiil tamlaması biçimindeki fiil gövdeleri: Zarf (Belirteç); bir fiilin, bir sıfatın, kendi gibi bir zarfın veya bir tümlecin anlamını zaman, yer-yön, durum, nicelik, soru gibi açılardan etkileyerek onları nitelendiren, belirten, sınırlayan bir kelime çeşididir... Zarflar zaman zaman tümleçlerle karışabilmektedir. İkisi arasındaki en önemli fark, tümleçlerin özel belirleyici, zarfların ise genel niteleyici olmalarıdır. İfadenin özel veya genel oluşu da bağlama

göre şekillenir: erken uyu-, henüz geçir-, pek geri kalma-, yanlış belle-, iyice çatla-, açıkça söyle-, haklı göster-... Kimi zaman nasıllık anlamı veren zarflar, nicelik zarflarıyla kuvvetlendirilir: bir iyice sıkıştır-, pek eğri git-, daha güzel eğlen-, daha iyi bil-... Ayrıca nicelik zarflarından oluşan **zarf tamlaması** (zarf+zarf) + fiil yapıları da vardır: daha ziyade ifsat et-, biraz çokca gel, pek ziyade memnun ol-, biraz daha güzelleş-, biraz daha uza-...” (Kara 2001: 141-145).

“**Zarf + Fiilden Kurulu Tamlamalar:** Durum, yer, miktar... zarflarının fiillerle birlikte kullanımlarından oluşan kavram işaretlerinin Prens Kalyanam-kara ve Papamkara Hikâyesi’nde örneği çoktur. Bu yapılar, dilimizin daha o dönemlerde ne kadar zengin bir fiil deyimine sahip olduğunu göstermesi bakımından da ilgi çekicidir: **asan tükel kelür-**: sağ salim getir-, **emgekte ozgur-**: sıkıntıdan kurtar-, **ertingü busuşlug kadgulg bol-**: haddinden fazla üzül-” (S. Alyılmaz 1998: 20).

“**Zarf + fiil tamlaması biçimindeki fiil gövdeleri:** Fiilleri zaman, yer-yön, durum, azlık-çokluk (miktar/ölçü), soru vb. yönlerden niteleyen; ancak belirleyici vasfı olmayan isim soylu sözcükler (zarflar), fiillerle birleşerek genel anlamlı fiil deyimleri oluştururlar: köni sözle-, katıg kizle-, berk tut-, tap salun-, ozarak sakın-, öküş hayr bul-...” (Yılmaz 2003: 34).

Anılan bilim insanları dışında konuya yüzeysel de olsa değinen üç dilci daha vardır: Tahsin BANGUOĞLU, H. İbrahim DELİCE ve Rasim ŞİMŞEK. Tahsin BANGUOĞLU, “Türkçenin Grameri” adlı çalışmasının “Zarflar ve Çeşitleri” başlıklı bölümünde “Zarflar, sıfat ve fiil hükmünde zarf öbeklerine de gelip anlamlarında değişiklik yaptıkları gibi zarfı daha yakından belirtirler” diyerek şu örnekleri vermiştir: pek az hevesli, hemen şimdi başlamak, daha açık sarı, oldukça yakından gördüm (Banguoğlu 1998: 371).

Yine kitabının Söz Dizimi bölümünde BANGUOĞLU, “belirtme öbekleri” dediği sözcük grupları arasına zarf öbeklerini de almıştır. “Zarf öbekleri de bir üçüncü mühim belirtme öbeği olarak Türkçenin söz diziminde gerek basit belirtme öbeği niteliği ile, gerekse birleşik cümle kuruluşunda geniş yer alırlar.” BANGUOĞLU, bu bölümde de konumuzla alakalı şu örnekleri sıralamıştır: çok uygun, tabii güzel, hepten pasaklı, hiç sebepsiz, bu işe pek az heveslisiniz, daha koyu renk kravat takmalı (Banguoğlu 1998: 502-504).

H. İbrahim DELİCE “Türkçe Sözdizimi” adlı çalışmasında sözcük gruplarını “Kelime Öbekleri” terimi ile isimlendirmiş ve bunların arasına bizim “zarf tamlaması” dediğimiz yapıyı “zarf öbekleri” ismiyle almıştır. Ancak Delice konuya oldukça kısa değinmiş, sadece birkaç örnek vermekle yetinmiştir.

H. İbrahim DELİCE'ye göre Türkçede zarf öbekleri üç şekilde oluşmaktadır: [Zarf / Zarf]; [Zarf / Sıfat]; [Zarf / İsim] “Zarf öbeği; zarf, sıfat veya isim görevindeki kelimeleri derecelendirme, istisna ve azlık çokluk gibi zarflık ilgilerle genişleten kelimelerle kurulan öbeğdir. Eksiz bir kelime öbeğidir ve [zarf / zarf], [zarf / sıfat] ve [zarf / isim] arasına başka kelime giremez. Bu öbekte zarf, başa gelir ve sınırlandırdığı kelime veya kelime öbeğinden ayrılmaz. [zarf / zarf]: **ancak iyi** çalışan ve iyi çalışabilen, [zarf / sıfat]: **daha kötü** bir durum, [zarf / isim]: soruları **sadece Ahmet** cevaplayabildi” (Delice 2003: 35)

Rasim ŞİMŞEK ise, “Türkçe Sözdizimi” isimli çalışmasında sözcük grupları arasına aldığı “belirteç öbeği” için şunları söylemektedir: “Bir belirteçle, bunun anlamını berkittiği önadın ya da başka bir belirtecin oluşturduğu nitelme öbeğine ‘belirtme öbeği’ denir.” Bu tanımın devamında da Rasim ŞİMŞEK, belirteç öbeğinin başlıca iki biçimde kurulabileceğini dile getirerek şu örnekleri vermiştir: [belirteç+önad] = daha güçlü (s) / atlar (i), daha (z) / güçlü (s) = belirteç öbeği; [belirteç+belirteç] = pek çok (z) / sevmek (f), pek (z) / çok (z) = belirteç öbeği (Şimşek 1987: 367).

Ayrıca Rasim ŞİMŞEK, yükleme gelen belirteçle bir sıfata veya zarfa gelen belirtecin birbirinden ayrı değerlendirilmesi gerektiğini savunmuş ve yükleme gelen belirteçlerin belirteç öbeği oluşturmadığını şu şekilde ifade etmiştir: “Ancak burada belirteç, “tümleç”; eylem ya da eylemsi de “yüklem” görevindedir. Başka bir deyişle eylem ve eylemsilerle kullanılan belirteçler öbek oluşturmazlar. Öbek oluşturan belirteçler, yalnızca önadlarla belirteçlerin anlamını güçlendirenlerdir. Ulaş tümcecikleri de yapıca belirteç öbeği olmaz” (Şimşek 1987: 367). Bu açıklamayla Rasim ŞİMŞEK belirteç öbeğinden kastının aslında bir tamlama çeşidi olduğunu da vurgulamış oluyor.

Görüldüğü üzere hem Tahsin BANGUOĞLU hem H. İbrahim DELİCE hem de Rasim ŞİMŞEK konuya kısmen değinmişler ve zarf tamlaması yerine “zarf öbekleri”, “belirteç öbeği” terimlerini tercih etmişlerdir.

Konunun günümüze kadar genelde yüzeysel olarak işlenmesi veya yeterince ses getirecek şekilde dillendirilmemesi sebebiyle bugün özellikle orta öğretimde Türk dil bilgisi derslerinde cümle çözümlemeleri yapılırken sözcük gruplarının belirlenmesi noktasında önemli bir sıkıntı yaşanmaktadır. Çünkü en, pek, çok, az, daha, fazla, biraz, gayet, epey, epeyce, fevkalade, harikulade gibi sözcüklerin zarf (belirteç) oldukları ve sıfatlarla zarfları niteledikleri/niceledikleri bütün önemli gramer kitaplarında dile getirildiği hâlde (Ergin 1998: 262; Gencan 2001: 463-468; Ediskun 2005: 280-282; Korkmaz 2003:

517-522; Deny 1941: 366; Bozkurt 1995:285-286; Bilgin 2002: 268-271; Eker 2002: 301; Atabay vd. 2003: 89-90; Gülensoy 2000: 424; Demir 2004: 487-488; Hengirmen 1997: 164) burada ortaya çıkan tamlama şeklindeki sözcük grubunun ne türden bir tamlama olduğu kesinlikle belirtilmemiştir. Türkçe söz dizimi üzerine önemli bir eser yayınlamış olan *Prof. Dr. Leyla KARAHAN* da kitabında “*en, pek, çok, az, daha*” gibi sözcüklerin miktar/derece zarfı olduklarını dile getirmiş, ancak bu sözcüklerin kendilerinden sonra gelen sıfat ya da zarfları nitelediklerinde meydana gelen sözcük grubunun bir sıfat tamlaması olduğunu belirtmiştir. (Karahan 2007: 52). Söz dizimi üzerine eser yayınlamış olan *Vecihe HATİBOĞLU, Hikmet DİZDAROĞLU, Metin KARAÖRS* gibi bilginler de maalesef bu mevzuya hiç değinmemişlerdir. (Hatiboğlu 1972; Dizdaroğlu 1976; Karaörs 1993).

Oysa burada bir an önce çözüme bağlanması gereken önemli bir husus vardır ki o da, bir zarfın bir sıfatı veya kendisi gibi bir zarfı nitelediği durumlarda ortaya çıkan sözcük grubunun ne olduğu -sıfat tamlaması mı, zarf öbeği mi yoksa zarf tamlaması mı- meselesidir. Biz bu sözcük grubunun bir “*zarf tamlaması*” olduğunu savunuyoruz. Zaten zarfların görev itibarıyla sıfatlara oldukça yakın yardımcı sözler “niteleme/niceleme” sözcükleri oldukları dikkate alındığında sorun kendiliğinden çözümlenecektir. Ayrıca Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ ve ekibi tarafından “*zarf tamlaması*” şeklinde adlandırılan ve bizim de katıldığımız bu terim sayesinde öğrenciler zarfların (belirteçlerin) cümle içerisindeki bir diğer görevini, daha açık şekilde anlamış olacaklardır. Çünkü geleneksel dil bilgisinde zarf (belirteç) olarak isimlendirilen bu dil unsuru iki farklı görevle kullanılmaktadır. Birincisi fiili (yüklemi) ya da filimsiyi (yan yüklemi) belirten “tümlaç” (zarf tümlacı) görevi; ikincisi bir sıfatı ya da bir zarfı belirten sözcük türü şeklindeki “tamlayan” (niteleme/niceleme) görevidir.

Konunun daha iyi anlaşılması için söz konusu zarf tamlamasının yapısıyla ilgili olarak aşağıda bazı örnekler dikkatlere sunulmuştur:

- çok büyük (s) / oda (i): (s.t.) → çok (z) / büyük (s): (z.t.)
- pek çok (s) / kazanç (i): (s.t.) → pek (z) / çok (s): (z.t.)
- fazla tuzlu (s) / yemek (i): (s.t.) → fazla (z) / tuzlu (s): (z.t.)
- çok güzel (s) / bir kız (i): (s.t.) → çok (z) / güzel (s): (z.t.)
- gayet zayıf kişilikli (s) / bir insan (i): (s.t.) → gayet zayıf (s) / kişilik(li) (i): (s.t.) → gayet (z) / zayıf (s): (z.t.)
- daha koyu yeşil (s) / çimen (i): (s.t.) → daha koyu (z) / yeşil (s): (z.t.) → daha (z) / koyu (z): (z.t.)

- pek yorgun (z) / görünüyordu (f) → pek (z) / yorgun (z): **(z.t.)**
- çok erken (z) / gitti (f) → çok (z) / erken (z): **(z.t.)**
- en geç (z) / o (i) / geldi (f) → en (z) / geç (z): **(z.t.)**
- çok daha hızlı (z) / koşuyor (f) → çok daha (z) / hızlı (z): **(z.t.)** → çok (z) / daha (z): **(z.t.)**
- en akıllı (s) / adam (i): **(s.t.)** → en (z) / akıllı (s): **(z.t.)**
- gayet terbiyeli (s) / bir çocuk (i): **(s.t.)** → gayet (z) / terbiyeli (s): **(z.t.)**
- daha beter (z) / dövdü (f) → daha (z) / beter (z): **(z.t.)**
- daha kolay (z) / anladı (f) → daha (z) / kolay (z): **(z.t.)**
- oldukça medenî (s) / bir ülke (i): **(s.t.)** → oldukça (z) / medenî (s): **(z.t.)**
- epeyce büyük (s) / sofa (i): **(s.t.)** → epeyce (z) / büyük (s): **(z.t.)**
- harikulade gösterişli (s) / elbise (i): **(s.t.)** → harikulade (z) / gösterişli (s): **(z.t.)**
- harikulade düz ve temiz (s) / yol (i): **(s.t.)** → harikulade (z) / düz ve temiz (s): **(z.t.)**
- alabildiğine yapmacık (s) / bir dostluk (i): **(s.t.)** → alabildiğine (z) / yapmacık (s): **(z.t.)**

Sonuç:

Türkçede zarflar, sadece fiilleri değil, sıfatları veya zarfları da niteleyebilen/niceleyebilen yardımcı sözcüklerdir. Bu yüzden zarflar; sıfat ve zarfların belirteçleri olduklarında aynı sıfatlar gibi tamlayan tamlanan ilişkisi içerisinde bir sözcük grubu yani “tamlama grubu” oluşturabilmektedirler. Zarfların bu görevi dikkate alındığında (zarf+sıfat), (zarf+zarf), kalıbında karşımıza çıkan sözcük grubunun bir çeşit tamlama grubu olduğu açıktır. İşte bu tamlama grubu için sıfat tamlaması, zarf öbeği gibi çelişkili/yanıltıcı isimler yerine “**zarf tamlaması**” teriminin kullanılması ve bunun bir terim olarak bir an önce dil bilgisi kitaplarına ve gramer terimleri sözlüklerine koyulması yerinde olacaktır.

Kısaltmalar: (f): fiil, (i): isim, (s): sıfat, (z): zarf, (s.t.): sıfat tamlaması, (z.t.): zarf tamlaması

Kaynakça:

- ALYILMAZ, Cengiz (1994), *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Doktora Tezi
- ALYILMAZ, Cengiz (2003), “Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine”, *Türk Dili*, 620: 148-156
- ALYILMAZ, Semra (1998), *Prens Kalyanamkar ve Papamkara Hikâyesi'nin Uygurcasının Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- ALYILMAZ, Semra (2002), *Eğitimci Şair Valeh Hacılar'ın Şiirleri, (Giriş-İnceleme-Metin)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Doktora Tezi
- ATABAY, Neşe vd. (2003), *Sözcük Türleri*, İstanbul: Papatya Yay.
- Banguoğlu, Tahsin (1998), *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yay.
- BİLGİN, Muhittin (2002), *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- BOZKURT, Fuat (1995), *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Cem Yay.
- BÖREKÇİ, Muhsine (1994), *Atatürk'ün “Nutuk”unda Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Doktora Tezi
- DAŞDEMİR, Muharrem (1995), *Tarkı Buğranın Romanlarında Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- DAŞDEMİR, Muharrem (2000), *Dedem Korkut Kitabı'nın Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Doktora Tezi
- DELİCE, H. İbrahim (2003), *Türkçe Söz Dizimi*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- DEMİR, Tufan (2005), *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Kurmay Yayınları
- DENY, Jean (1941), *Türk Dili Grameri, (Osmanlı Lehçesi)*, (Çev. Ali Ulvi Elöve) İstanbul.
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1976), *Tümcebilgisi*, Ankara: TDK Yay.
- EDİSKUN, Haydar (1988), *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- EKER, Süer (2002), *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yay.
- ERGİN, Muharrem (1998), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yay.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1982), *Standart Türkiye Türkçesi (STT)'nin Formanlarının Enformatif Değerleri ve Bu Değerlerin İhtiyaç Halinde Bu Dilin Gelişimine Muhtemel Etkileri*, Erzurum (Özel Baskı).

GEMALMAZ, Efrasiyap (1989), “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, 17: 23-24

GENCAN, Tahir Nejat (2001), *Dilbilgisi*, Ankara: Ayraç Yay.

GÜLENSOY, Tuncer (2000), *Türkçe El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yay.

HATİBOĞLU, Vecihe (1972), *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara: TDK Yay.

HENGİRMEN, Mehmet (1997), *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yay.

KARA, Funda (2001), *Namık Kemal’in Mektuplarında Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Doktora Tezi

KARAHAN, Leyla (2007), *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yay., 12. Baskı

KARAÖRS, M. Metin (1993), *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri: Erciyes Ü Yay.

KORKMAZ, Zeynep (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yay.

ŞİMŞEK, Rasim (1987), *Örneklerle Türkçe Söz Dizimi*, Trabzon.

YILMAZ, Çağlayan (2003), *Atebetü'l-Hakayık'ın Söz Dizimi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi